

työn

3-4/2008

MAAILMA

**Ihmisarvoinen työ
= turvallinen työ**

**Turvallisuus ja
terveys työssä**

Tässä numerossa

Turvallisuus ja terveys globaalitaloudessa 2, Julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta 5, Sosiaaliturva ja työturvallisuus 6, Riskialtista työtä puehlinkeskuksissa 8, Aidsia vastaan työpaikoilla 10, Työn maailma ja Suomi 11, Työn maailma uutisotsikoissa 12.

Työn Maailma -lehden artikkelit perustuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n julkaiseman *World of Work* -lehden aineistoon. Lehden tehtävänä on tehdä ILO:n toimintaa tunnetuksi Suomessa sekä kertoa ajankohtaisista työelämään liittyvistä kysymyksistä eri puolilla maailmaa. Kirjoitukset eivät kuitenkaan välttämättä edusta ILO:n virallista kantaa. Lehti ilmestyy suomen lisäksi 14 muulla kielellä.

Työn Maailma -lehteä julkaisee Suomen ILO-neuvottelukunta, jonka tehtävänä on avustaa työministeriötä ILO:n toimialaan kuuluvien asioiden käsittelyssä. Neuvottelukunnan tehtävät on määritelty Suomen ILO-neuvottelukunnasta annetussa asetuksessa (851/77). Neuvottelukuntaan kuuluu puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi 12 jäsentä, jotka edustavat työasiain-, sosiaali- ja terveys- sekä ulkoasiainhallintoa, julkisen alan työnantajatahoja ja merkittäviä työntekijä- ja työntekijäkeskusjärjestöjä. Neuvottelukunnan puheenjohtaja toimii myös *Työn Maailma* -lehden päätoimittajana.

Yhdestä kahteen sivua ledestä on varattu neuvottelukunnan omalle tiedotusaineistolle.

Lehti ilmestyy kolmesta neljään kertaa vuodessa.

Tämän lehden artikkelit on aiemmin julkaistu *World of Work* -lehden numerossa 63.

Päätoimittaja
Raila Kangasperko
Hallitusneuvos
Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32, 00023 VALTIONEUVOSTO

Toimitus ja taitto
Marketta Ollikainen
LavengriPress
Neljäs Linja 17 - 19 A 26,
00530 HELSINKI
email: marketta.ollikainen@kolumbus.fi

Painopaikka
Edita Prima Oy

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:
email: rekisteripalvelut@edita.fi tai
Fax: 020 450 2452
(Osoitteenmuutoksiin/tilauksiin pydetään laittamaan viitteeksi ”Työn Maailma -lehti”)

ISSN 1237-4571

Kannen kuva: ILO

Työturvallisuus ja -terveys vaarassa globaalitaloudessa

Pari vuotta siten Kansainvälinen työkonferenssi hyväksyi ILO:n työturvallisuutta ja -terveyttä koskevan yleissopimuksen ja sitä tukevan suosituksen, jotka tarjoavat oivalliset työvälineet taisteluun ihmisarvoisen työn puolesta nopeasti muuttuvassa globaalitaloudessa. ILO:n työturvallisuutta, -terveyttä ja työympäristöä koskevan ohjelman (Safework) johtaja Sameera Al-Tuwaijri pohtii oheisessa artikkelissaan, mitä haasteita tulevaisuus tuo ja miten ILO:n pitäisi niihin vastata.

ILO:n arvioiden mukaan eri puolilla maailmaa tapahtuu vuosittain noin 337 miljoonaa työtaturmaa ja lähes kaksi miljoonaa sairastuu työperäisiin tauteihin. Työssä sattuvien onnettomuuksien ja työperäisten sairauksien seurauksena vuosittain kuolee noin 2,3 miljoonaa ihmistä, heistä arviolta 650 000 kuolee työoloissa, joita voidaan hyvällä syyllä pitää vaarallisina.

Tämä on kaksi kertaa enemmän kuin muutama vuosi sitten.

Samalla työturvallisuuden laiminlyöntien kustannukset ovat kasvaneet. Karkeasti arvioiden noin 1,25 miljardia Yhdysvaltain dollaria haihtuu vuosittain taivaan tuuliin työajan menetyksinä, työntekijöille maksettavina korvauksina, tuotannon keskeytyksinä ja sairauskuluina, puhumattakaan niistä inhimillisistä kärsimyksistä, joita huonoista työturvallisuuskäytänteistä ihmisille koituu. Työn ei pitäisi olla vaarallista, todellisuudessa se tappaa enemmän ihmisiä, kuin mitä kuolee so-

dissa.

Miksi on näin, vaikka on olemassa tuoretta tutkimustietoa turvallisuusriskeistä, tietoa riskien hallinnasta, laaja kirjo lainsäädännöllisiä keinoja riskien hallintaan, työpaikkoja ja työtehtäviä koskevia turvamääräyksiä, oheistuksia, koulutusoppaita ja käytännön kokemusta?

Tilastojen lähempi tarkastelu osoittaa, että vaikka teollistuneissa maissa suunta työtaturmien määrässä näyttää vakaasti laskevan, näin ei ole käynyt niissä maissa, joissa on tapahtunut nopeaa teollista kehitystä ja joilta puuttuu tehokas työturvallisuusjärjestelmä ja kunnollinen työsuojelua koskeva lainsäädäntö.

Kehitysmaissa, joissa lainsäädäntö ja työsuojelua koskevat käytännöt ovat usein puutteellisia, työtaturmien määrä on pikemminkin lisääntynyt kuin laskenut. Nopea globalisoituminen on tuonut mukanaan teknologisia muutoksia ja kilpailupaineita, mistä on ollut usein seurauksena työnantajien

laiminlyöntejä työturvallisuutta ja työterveyttä koskevissa asioissa.

Tässä kehityksessä ILOlla on iso rooli. Sen kolmikantainen organisatorakenne – työntantajat, työntekijät ja hallitukset – helpottaa pitkävaikutteisten ohjelmien suunnittelua ja toimenpiteiden täytäntöönpanoa. ILOlla on myös riittäviä resursseja ja maailmanlaajuinen mandaatti koordinoita työturvallisuutta koskevan tiedon ja ajatusten vaihtoa. Siksi meillä on kaikki syyt olla optimisteja viedessämme ihmisarvoista työtä eteenpäin 2000-luvulla. ILO:n työturvallisuuden ja työterveyden edistämiseen tähtäävä puiteohjelma vuodelta 2006 on yksi osa järjestön maailmanlaajuisista työturvallisuus- ja työterveysstrategiaa.

Tulevaisuuden haasteita

Jos haluamme toteuttaa ILO:n työturvallisuutta ja työterveyttä koskevan maailmanlaajuisen strategian tavoitteet, meidän on vastattava neljään keskeiseen haasteeseen.

Ensinnäkin tarvitsemme nykyistä vahvempaa poliittista tahtoa parantaa työturvallisuus- ja terveysnormeja. Vaikka monissa maissa olisikin olemassa riittävä työturvallisuuslainsäädäntö, usein mailta puuttuvat asianmukaiset toimeenpanomekanismit.

Toiseksi tarvitsemme parempia mahdollisuuksia koulutukseen ja työssäoppimiseen. Teknologian uusien sovellusten käyttöönoton myötä koulutuksen tarve vain kasvaa. Useimmilla teollisuuden aloilla vaadittava tekninen turvallisuuskoulutus voi olla hyvinkin monitahoista. Esimerkiksi trukinkuljettajan täytyy osata käsitellä konettaan hyvin monenlaisissa tilanteissa ja sääoloissa. Mutta työturvallisuus voi olla yksinkertaisesti myös sitä, että ymmärtää käyttää suojalaseja tai pysäyttää kone ennen sen puhdistamista.

Kolmanneksi meidän on parannettava työntekijöiden tietoisuutta työturvallisuus- ja terveysriskeistä. Vaikka hallitukset, yritykset ja ammattiliitot panostaisivatkin työturvakysymyksiin, onnettomuuksia voi silti sattua, jos työntekijät eivät pane painoa omalle turvallisuudelleen.

Neljänneksi tarvitsemme nykyistä laajempaa yhteistyötä yhteiskunnan eri tasoilla. Mikään toimija ei voi yksin

käsitellä kaikkia vastauksia odottavia haasteita. Yhteiskunta voi säätää lakeja, valvoa niiden toimeenpanoa ja antaa neuvoja. Yritykset voivat kouluttaa ja toteuttaa omavalvontaa. Työntekijät taas voivat vaatia oikeuksiaan ja valvoa tiukasti turvallisuussäännöksiä. Jos kaikki nämä osapuolet työskentelevät yhdessä, mahdollisuudet edistykseen ovat rajattomat. Tässä yhteistyön kehittämisessä ILOlla on tärkeä rooli, koska se pystyy tarjoamaan osapuolille tavoitteiden saavuttamiseksi teknisiä työvälineitä ja koordinaatioapua. ILO:n kansainvälinen työturvallisuus- ja työterveysstrategia on muotoiltu juuri tätä tavoitetta silmällä pitäen.

Yksi esimerkki ILO:n strategian toimintatavoista on saksalaisen Volkswagen autotehtaan ja saksalaisen kehitysyhteistyöjärjestön GTZ:n yhteishanke, jossa Volkswagen-yhtiön toteuttamia työnormeja yritetään ulottaa myös yhtiön alihankkijoihin, monet niistä toimivat Etelä-Afrikassa, Meksikossa ja Brasiliassa. VW ja GTZ rahoittavat hanketta ILO:n Safework-ohjelman kautta ja siinä pyritään vahvistamaan näiden maiden työturvallisuusnormeja, erityisesti VW:n alihankkijayrityksissä.

Sopimukset turvallisuuden perustana

ILO:n työturvallisuusstrategian tärkein tavoite on kehittää kansallisia työturvallisuusjärjestelmiä, -ohjelmia ja toimintamalleja kehittämällä johtamisjärjestelmiä. Vaikka kansalliset käytännöt eroavatkin suuresti alueellisten kulttuurien, tapojen ja poliittisen tilanteen vuoksi, niiden pitäisi kuitenkin noudattaa vuosina 2006 ja 1981 hyväksytyjen ILO:n työturvallisuutta ja terveyttä koskevien yleissopimusten 187 ja 155 periaatteita.

Yleissopimus numero 187 vuodelta 2006 antaa perustan kansallisille työturvallisuusjärjestelmille. Sen keskeisin lähtökohhta on lainsäädännön ja mui-

den työturvallisuusnormien kehittämisen. Yleissopimuksen mukaan viranomaisten on myös valvottava, että järjestelmä toimii odotusten mukaisesti.

Yleissopimus sisältää myös säädöksiä valitusmenettelystä, kolmikantaisesta neuvottelumekanismista työturvallisuuskysymyksissä ja yhteistyön edistämisestä työnantajien ja työntekijöiden välillä yritystasolla. Lisäksi sopimuksessa kehoitetaan järjestämään työturvallisuuskoulutusta sekä tarjoamaan tietoa työturvallisuudesta ja terveyspalveluja.

Sopimuksen mukaan tarvitaan myös mekanismi työperäisiä onnettomuuksia ja sairauksia koskevan tiedon keräämiseen ja analysoimiseen sekä tukitoimia työturvallisuuden asteittaiseksi parantamiseksi pienissä ja keskisuurissa yrityksissä ja epävirallisessa taloudessa.

Kun rakennetaan hyvää kansallista työturvallisuusohjelmaa, ensin on luotava kansallinen työturvallisuusprofiili. Se on yhteenvedo kansallisesta työturvallisuustilanteesta, josta käy ilmi muun muassa tiedot työtapaturmien ja työperäisten sairauksien määristä sekä olemassa olevat resurssit ja työvälineet kansallisen työturvallisuusohjelman toteuttamiseksi.

Riskit tunnistettava

Työllistymismallien ja teknologian viime vuosien nopean kehityksen myötä on tullut entistä tärkeämmäksi ennakoida erilaisia – usein uusia – työturvallisuusriskejä, jotta niitä voidaan tehokkaasti hallita. Myös monia vanhoja huolenaiheita on syytä arvioida uudelleen työn ja teknologian mallien muutosten valossa.

Työturvallisuusasiantuntijoiden mukaan näitä riskejä ovat muun muassa:

Kuva:ILO

Fyysiset riskit, joita aiheuttavat esimerkiksi fyysinen liikkuvuus, tietämättömyys kuumuuden ja kylmyyden vaikutuksista (erityisesti maatalous- ja rakennustyöntekijöiden keskuudessa), raskaan fyysisen työn rasitukset, värähtelyt ja UV-säteily.

Biologiset riskit kuten hiv/aids, hepatiitti, tuberkuloosi, sars, lintuinfluenza, dengue-kuume ja niin edelleen. On arvioitu, että 320 000 työntekijää kuolee vuosittain maailmanlaajuisesti altistuttuaan viruksille, bakteereille ja hyttysten tai eläinten aiheuttamille biologisille riskeille.

Kemialliset riskit vaarallisista aineista kuten raskasmetallit, oksidit, karsinogeenit, endogeenisesti hajoavat kemikaalit kuten jotkut hyönteismyrkyt, myrkylliset pölyt ja savut, jos työntekijät altistuvat niille pitkän ajan.

Uudet altistukset kuten nanomateriaalin mahdolliset haitat työpaikoilla. On arvioitu, että vuonna 2015 nanoteknologiaan perustuvia tuotteita käytetään jo tuhannen miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta. Nanotasolla materiaaleilla saattaa alkaa esiintyä ainutlaatuisia ominaisuuksia, jotka vaikuttavat ihmisten fyysiseen, kemialliseen ja biologiseen käyttäytymiseen. Nanotason materiaaleja käytetään muun muassa silmäelektronikassa, lääkkeiden annostelussa, kosmetiikassa, katalysaattoreissa ja materiaalien sovelluksissa.

Stressi. Muutokset työn suunnittelussa ja organisaatiossa, ja uusien teknologien käyttöönotto tai uudet työ-sopimusmuodot voivat kaikki johtaa stressitason nousuun.

Kolmen D:n uhka

Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen odotetaan voimistuvan tällä vuo-

situhannella. Koska useimmiten juuri siirtotyöläiset ovat erityisen haavoittuvia, monet heistä saattavat ajautua työhön, jotka kutsutaan ”kolmen D:n uhaksi” (Dirty, Dangerous and Demanding – likainen, vaarallinen ja vaativa). Luontaista sille ovat yli pitkät työpäivät, sosiaaliturvan heikko kattavuus ja kulttuuriset erot, jotka tekevät keskustet työpaikan sosiaali- ja terveysturvajärjestelmistä vaikeiksi.

Toinen keskeinen piirre tulevaisuuden työelämässä on työvoiman ikääntyminen erityisesti teollistuneissa maissa, kun yhä useampi vanhempi työntekijä on aikeissa pysyä työssä pidempään. On arvioitu, että vuonna 2020 lähes puolet työikäisistä on 45 – 65-vuotiaita. Vaikka ikääntyminen on yksilöllinen prosessi riippuen siitä, millaiset perintötekijät kullakin on ja millaista elämäntapaa hän viettää, vanhemmilla työntekijöillä on selvästi enemmän kroonisia sairauksia tai vammoja. Mutta toisaalta vanhemmilla työntekijöillä on kokemuksensa, tietojensa ja taitojensa vuoksi myös paljon annettavaa yrityksille ja voivat tuoda jatkossakin työnantajilleen lisäarvoa, jos vain heidän turvallisuudestaan ja terveydestään huolehditaan.

Naisten osuus työvoimasta on koko ajan kasvamassa, minkä vuoksi myös työhön liittyviä riskejä on aiheellista tarkastella uudelleen. Esimerkiksi altistuminen vaarallisille aineille tai biologisille toimijoille voi vaikuttaa naisten lisääntymisterveyteen. Raskaan työn fyysiset vaatimukset, työpaikkojen ergonominen suunnittelu ja työpäivän pituudet voivat vaikuttaa eri tavoin sukupuolesta riippuen.

Valtaosa maapallon työtätekevistä väestöstä ansaitsee yhä elantonsa niin sanotussa epävirallisessa taloudessa.

ILO:n ihmisarvoista työtä ja epävirallista taloutta koskeva päätöslauselma, joka hyväksyttiin Kansainvälisessä työkonferenssissa 2002, muistuttaa, että juuri epävirall-

lisessa taloudessa työntekijät kokevat vakavimmin ihmisarvoisen työn vajetta.

Tietoa tarvitaan

ILO:n Turvallinen työ -ohjelma on sitoutunut lisäämään tietoa ja tietoisuutta työturvallisuus- ja työterveyskysymyksistä sekä näitä koskevista parhaista käytänteistä. Ohjelman sisällä Kansainvälinen työturvallisuus ja -terveys-tietokeskus CIS vastaa työturvallisuutta ja työterveyttä koskevan laadukkaan tiedon keräämisestä, analysoimisesta ja jakamisesta kansainvälisellä tasolla. Sen apuna on kansallisten keskustusten ja muiden yhteistoimintakeskusten verkosto, johon kuuluvat kaikki tärkeimmät työturvallisuutta ja terveyttä käsittelevät tietokeskukset eri puolilla maailmaa.

Pysyäkseen ajan tasalla muuttuvassa maailmassa ILO:n Turvallinen työ -ohjelma pyrkii toteuttamaan tutkimushankkeita yhteistyössä muiden kansainvälisten organisaatioiden, yliopistojen ja ammatillisten koulutusinstituutioiden kanssa. Yksi menestyksellisimmistä on ollut yhteistyö Maailman terveysjärjestön kanssa silikonin ja asbestin käytöstä aiheutuvien sairauksien eliminoimiseksi.

Se, että joka vuosi työtaturmissa kuolee 2,3 miljoonaa työntekijää ja sadat miljoonat menettävät työkykynsä onnettomuuksien tai työperäisten sairauksien vuoksi, ei kerro kovin hyvää työturvallisuuden tasosta maailmanlaajuisesti. Tuore julistus, joka hyväksyttiin työturvallisuutta ja työterveyttä koskevassa 18. maailman-kongressissa Soulissa, Etelä-Koreassa heinäkuussa, antaa kuitenkin toivoa poliittisen tahdon muuttumisesta. Siinä maailman johtavat työturvallisuudesta ja työterveydestä vastaavat poliitikot, asiantuntijat sekä työnantajien ja työntekijäjärjestöjen edustajat sitoutuvat vähentämään työtaturmia ja työperäisiä sairauksia ja parantamaan työturvallisuutta paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti.

Sameera Al-Tuwaijri
ILO:n Safework-ohjelma

Senegalin hallituksen ja ILO:n edustajat allekirjoittavat sopimuksen, jolla maahan perustetaan Kansainvälisen työturvallisuus- ja -terveystietokeskuksen kansallinen toimisto.

Kuva: Mehra-Kerpelman/ILO

Julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta

Kansainvälinen työkonferenssi hyväksyi 10. kesäkuuta raikuvien suosionosoituksin julistuksen sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta, jota on määrä toteuttaa ILO:n ihmisarvoisen työn toimintaohjelman ja järjestön hyväksymien strategisten tavoitteiden avulla. Julistus on kolmas ILO:n antama työelämän periaatteita ja toimintaohjelmia koskeva merkittävä asiakirja, joka on hyväksytty järjestön perussäännön jälkeen vuonna 1919. Se on jatkoa vuonna 1944 annetulle Philadelphian julistukselle ja vuonna 1998 hyväksytylle työelämän perusperiaatteita ja -oikeuksia koskevalle julistukselle.

– Tämän päivän työn maailman vaatimukset ovat muuttumassa ja julistus vahvistaa yrityksiämme vastata näihin muutoksiin ihmisarvoisen työn toimintaohjelman kautta. Se ei ole ainoastaan signaali tärkeästä muutoksesta kohti keskenään tasapainoista talous- ja sosiaalipolitiikkaan. Se (julistus) tarjoaa ILO:lle valtuisan työvälineen ihmisarvoiseen työhön pohjaavan oikeudenmukaisen globalisaation edistämiseksi, ILO:n pääjohtaja **Juan Somavia** totesi työkonferenssissa kesäkuussa.

Julistuksessa kaikkien ILO:n jäsenmaiden hallitukset sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöt peräävät uutta strategiaa, joka tukee sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, tuottavaan ja täyteen työllisyyteen, kestävään yritystoimintaan ja sosiaaliseen tasa-arvoon perustuvaa avointa taloutta ja avointa yhteiskuntaa. Julistuksessa tunnustetaan globalisaation hyödyt, mutta samalla vaaditaan uudistamaan ponnisteluja panna täytäntöön ihmisarvoisen työn ohjelma, jotta globalisaatiosta seuraisi parempia ja oikeudenmukaisempia hyötyjä kaikille.

Julistus antaa erityisesti ILO:lle uudenlaisen perustan tukea tehokkaasti kolmikantakumppaneitaan niiden yrityksissä edistää ja saavuttaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta ihmisarvoisen työn toimintaohjelman ja järjestön neljän strategisen toimintaperiaatteen – työllisyys, sosiaaliturva, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja kansainväliset työnormit – kautta. Julistuksessa myös todetaan, että nämä periaatteet tukevat toisiaan ja ovat riippuvaisia toisistaan ja siksi epäonnistuminen yhdenkin periaatteen toteutumisessa heikentää toisten periaatteiden edistymistä.

Samalla julistus lisää ILO:n jäsenvaltioiden vastuuta toteuttaa ihmisarvoisen työn toimintaohjelmaan sisältyvää globaalia ja integroitua strategiaa oman sosiaali- ja talouspolitiikkansa kautta. Julistus myös kehottaa ILOa yhteistyön muiden kansainvälisten ja alueellisten organisaatioiden kanssa ihmisarvoisen työn edistämiseksi. ”Koska kauppa- ja rahoituspolitiikka molemmat vaikuttavat työllisyyteen, ILO:n rooli on arvioida näiden työllisyysponnisteluja, jotta sen tavoite asettaa työllisyys talousohjelmien keskiöön toteutuisi”, julistuksessa todetaan.

Julistus korostaa, että globalisaatio muovaa työn maailmaa ennen näkemättömällä tavalla. Tämä on julistuksen mukaan toisaalta tuonut lukuisille maille etuja korkeana talouskasvuna ja uusina työpaikkoina, mutta johtanut monissa maissa myös tulojen epätasaiseen jakaantumiseen, työttömyyden ja köyhyyden jatkuvaan kasvuun, lisännyt talouksien haavoittuvuutta ulkoisille kriiseille sekä työsuojelun ulottumattomissa olevan työn ja epävirallisen talouden kasvuun.

ILO:n vuonna 1998 hyväksytty työelämän perusoikeuksia koskeva julistus painottaa yhdistymisvapautta, oikeutta työmarkkinaosapuolten neuvotteluihin, kaikenlaisen pakkotyön kieltämistä, lapsityön tehokasta poistamista ja kaikenlaisen syrjinnän eliminointia työelämästä. Kesäkuussa hyväksytty julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta alleviivaa näiden oikeuksien merkitystä sellaisten olosuhteiden saavuttamiseksi, joissa ILO:n neljä strategista periaatetta voisivat toteutua.

– Meillä on nyt kompassi, ja on meistä kaikista kiinni, miten me muovaamme tulevaisuutta. Julistus osoittaa, mitä tietä meidän tulisi edetä, sanoo ILO:n voimavaroja työkonferenssissa pohtineen erityiskomitean puheenjohtaja **Jean-Jacques Elmiger**.

Esitellessään yleisistunnolle julistusta komitean tulosten raportoinnista vastannut **Sergio Paixao Pardo** totesi, että julistuksella tulee olemaan ”suoraa vaikutusta naisten ja miesten työoloihin ja elämään niin kehittyneissä kuin kehitysmaissakin”. Hän kutsui julistusta ”ohjeistoksi tuleville sukupolville”.

Julistukseen sisältyy seurantamekanismeja, joilla arvioidaan julistuksen tavoitteiden toteutumista jäsenvaltioissa ja ILO:n keinoja avustaa jäsenvaltioitaan niiden yrityksissä edistää ihmisarvoisen työn toimintaohjelmaa. Näihin kuuluvat muun muassa ILO:n institutionaalisten käytäntöjen ja hallintojen uudistaminen, säännöllisiä keskusteluja jäsenvaltioiden todellisuuksista ja tarpeista sekä ILO:n toimintojen tulosten arviointia Kansainvälisessä työkonferenssissa, vapaaehtoisia maa-arviointeja, teknistä apua ja neuvontapalveluja ja tutkimuksen lisäystä, tiedonkeräystä ja tiedonjakoa.

Sosiaaliturva ja työturvallisuus käyvät käsi kädessä

Sosiaaliturva suojaa päivittäiseen elämäämme liittyviltä riskeiltä sekä työssä että vapaa-aikana silloin kun työkyvyttömyys, ikääntyminen tai työttömyys kovertavat ansiotuloja. Toimiva sosiaaliturva on myös paras keino ehkäistä ennakolta työperäisiä sairauksia ja työtapaturmia, väittää Kansainvälinen sosiaaliturvajärjestön pääsihteeri Hans-Horst Konkolewsky oheisessa artikkelissaan.

Sosiaaliturvan yksi keskeisimmistä ajatuksista on taata turvallisuus ja terveys työelämässä. Päivittäiset panostukset ennaltaehkäisyyn auttavat välttämään työtapaturmia ja työperäisiä sairauksia, ja samalla tukevat yksilöiden ja perheiden hyvinvointia.

Panostus ennaltaehkäisyyn on myös taloudellisesti järkevää. Työpaikan turvallisuus lisää työn tuottavuutta ja maksaa siihen uhratut panostukset korkojen kanssa takaisin.

Genevessä, Sveitsissä päämajaansa pitävä Kansainvälinen sosiaaliturvajärjestö (The International Social Security Association, ISSA) tähtää tulevaisuuteen suojaamalla työntekijöiden terveyttä kaikilla sosiaaliturvan alueilla. Se toimii yhteistyöverkostona noin 350:lle sosiaaliturva-alan instituutiolle yli 150 maassa, jonka avulla se pystyy tarjoamaan kansallisille sosiaaliturvan viranomaisille ja muille toimijoille uusinta tietoa ja asiantuntemusta hyvistä käytännöistä ja työturvallisuuden ja työterveyden kehityksestä.

Ongelmien ennaltaehkäisy laajentaa koko sosiaaliturvapolitiikan luonnetta. ISSA puhuuakin mieluummin dynaamisesta sosiaaliturvajärjestelmästä, jossa ennaltaehkäisy on yksi sen kulmakiviä.

Haasteet kovenevat

Kuten ILO on todennut, työhön liittyvät tapaturmat ovat jatkuvasti lisääntyneet ja korvausten, terveydenhuollon ja työntekijöiden kuntoutuksen vuosittaiset kustannukset ovat jättimäiset. Pelkästään työssä tapahtuvien onnettomuuksien kustannukset vastaavat jo neljää prosenttia koko maapallon kotitalouksien kansantulosta. Joissakin kehitysmaissa nämä kustannukset nousevat jopa kymmeneen prosenttiin.

Nykyinen globalisaation suuntaus ennakoii epävirallisen työllisyyden kasvua, siirtotyövoiman virran kiihtymistä ja syviä sosiaalisia muutoksia, mitkä lisäävät uusia haasteita ennaltaehkäi-

Kuva: ISSA

sevälle työlle erityisesti maissa, joissa tällainen ennalta ehkäisevä kulttuuri on vähemmän kehittynyt. Samaan aikaan uudet teknologiat ja työmallit, työpaikan stressi ja psykososiaaliset riskit lisäävät entisestään ehkäisevän työn vaikeutta.

Maailman terveysjärjestön mukaan maapallon työvoima tulee altistumaan entistä enemmän epidemioille, työpaikkaonnettomuuksille, luonnon tuhoutumisille ja muille terveyttä uhkaaville vaaroille. Kuitenkin vain noin 10–15 prosentilla työväestöstä on pääsy toimivien työterveyspalvelujen piiriin.

Hyvä uutinen on kuitenkin se, että tilastojen mukaan kehittyneet ja kehittyvät taloudet ovat alkaneet panostaa entistä enemmän ennaltaehkäisevään työhön, jolla on pystytty merkittävästi vähentämään työtapaturmia ja ammattitauteja. Joissain teollisuusmaissa vuosien ehkäisytyö on vähentänyt esimerkiksi työtapaturmia 25 prosentista 50 prosenttiin.

Mutta edistystä on tapahtunut myös kehitysmaissa. Esimerkiksi Norsunluurannikolla sosiaaliturvajärjestöjen työllä pystyttiin vuosittain tilastoitujen työtapaturmien määrä puolittamaan vuoden 1980 tilanteesta nykypäivään. Samoin Nigeriassa työtapaturmat vähenivät 25 prosentille työntekijöille suunnatun työturvakoulutuksen ansiosta.

Yhteistyötä ILO:n kanssa

Työtapaturmien ja työperäisten

sairauksien ennalta ehkäisy oli jo ISSA:n pioneerien mielessä, kun he muokkasivat järjestön toiminta-ajatus- ta perustamiskokouksessa vuonna 1928. Vuotta myöhemmin järjestö poh- ti teollisuushygieniaa ja sairausvakuu- tusta. Mutta vasta vuonna 1957 pe- rustettiin pysyvä erityiskomitea käsit- telemään työperäisten riskien eh- käisyä.

Vuonna 1969 riskien ehkäisy- komitean sateenvarjon alle muodos- tettiin erillinen yksikkö käsittelemään maataloustyöhön liittyviä riskejä ja seuraavina vuosikymmeninä vastaavia yksiköitä perustettiin muillekin am- mattialoille sekä yksiköitä käsit- telemään laajempia kokonaisuuksia kuten koulutusta, tiedonjakoa ja tut- kimusta työturvallisuus- ja työterveys- käytännöistä.

Vuonna 1947 ISSA perusti 11 tek- nistä komissiota käsittelemään työt- apaturmia, työterveydenhuoltoa ja työl- lisyyskysymyksiä. Ne ovat tarjonneet asiantuntijoille verkoston, jossa he ovat voineet käydä keskustelua sosiaalitur- vaa ja työterveyttä koskevista kysy- myksistä.

Yhteistyö ISSAn ja ILO:n välillä käyn- nistyi vuonna 1955, jolloin Roomassa järjestettiin ensimmäinen työtatur- mia ja työperäisiä sairauksia käsitel- lyt maailmankongressi. Siitä lähtien maailmankongressi, joka on suurin kansainvälinen työturvallisuutta ja työterveyttä koskeva tapahtuma, on järjestetty ISSAn ja ILO:n yhteistyönä joka kolmas vuosi.

ISSAn komiteat ja yksiköt ovat ol- leet aktiivisesti mukana suunnittele- massa ja toteuttamassa ILO:n sosiaa- liturvaa koskevia hankkeita ja osallis- tuneet ILO:n teknisiin neuvontaryh- miin. Vastavuoroisesti ILO:n työtur- vallisuus- ja työterveysasiantuntijat ovat osallistuneet ISSAn asiantuntijoi- den kanssa ISSAn komiteoiden ohjel- masuunnitteluun.

Heinäkuussa tänä vuonna Soulis-ssa Etelä-Koreassa järjestetyssä työturvallisuutta ja terveyttä käsitelleessä 18. maailmankongressissa hyväksyttiin julistus, joka on tärkeä sormenjälki rakennettaessa globaalia turvallisuus- ja terveystaloutta työpai-koille. Julistuksessa todetaan, että turvallisuuden ja terveyden paran-taminen työssä vaikuttaa myönteisesti työoloihin, tuottavuuteen, ta-louteen ja sosiaaliseen kehitykseen, mutta samalla myös painotetaan, että oikeus turvalliseen ja terveelliseen ympäristöön tulisi tunnustaa perus-tavaa laatua olevana ihmisoikeutena. Julistuksen allekirjoitti yli 50 korkean tason päätöksentekijää eri puolilta maailmaa.

ISSA on sitoutunut Soulin julistuk-sessa edistämään työntekijöiden terveyttä. Se tukee samoja periaat-teita, kuin mitä ILO on tuonut esille ihmisarvoisen työn toimintaohjelmas-saan ja uudessa kesällä Kansain-välisessä työkonferenssissa hyväksy-tyssä sosiaalisesti oikeudenmukaista globalisaatiota koskevassa julistuk- sessaan.

Dynaaminen sosiaaliturva

Rakennettaessa tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa tarvitaan dynaamisempaa sosiaaliturvan konseptia, jossa etusijalla on jo työturvallisuuden ja työterveyden kentällä koeteltu ennal-ta ehkäisevä työ. Jotta eri maissa ja eri aloilla toimivat sosiaaliturvan insti-tuutiot voisivat paremmin kohdata nykyisiä sosioekonomisia haasteita, ISSA on kehittänyt niiden avuksi dynaamisen sosiaaliturvan strategisia sisältöjä, joissa lähtökohtana on in-tegroituun, aktivoivaan ja innovatiivi-seen toimintaan perustuva kestävä ja vapaa sosiaaliturvajärjestelmä.

Dynaamisen sosiaaliturvan kes-kiössä ovat dynaamiset turvallisuus- ja terveysstrategiat, jotka voivat merkittävästi vähentää työtaturmien ja työperäisten sairauksien määriä, estää tarpeetonta inhimillistä kär-simystä ja tukea taloudellista ja so-siaalista kehitystä.

Tämän päivän yhä monitahoisem-mat terveysriskit vaativat näitä aiem-paa innovatiivisempia toimenpiteitä. Esimerkiksi kroonisten sairauksien jyrkkä kasvu tarkoittaa sitä, että työpaikkojen ehkäisytimet pitäisi

kytkää laajempiin terveyden edis-tämistöimiin. Ohjeistuksena integroi-dun dynaamisen sosiaaliturvan to-teuttamiselle ISSA on nimennyt jou-kon peruseriaatteita, joissa avaintekijänä on työntekijöiden terveyden e-distäminen.

Ensinäkin työntekijöiden terveys tulisi tunnustaa yrityksen ja yhteisön strategisena pääomana. Työntekijöi-den terveys tulisi nähdä keskeisenä tekijänä inhimillisen pääoman muo-toilussa ja keinona turvata yrityksen kilpailu- ja kehityskapasiteetti.

Toiseksi työntekijöiden terveys on osa yhteisön sosiaalista vastuuta. Yhä enemmän työntekijöiden tervey-teen nähdään vaikuttavan paitsi am-matilliset myös ei-ammattilliset teki-jät. Tulevaisuuden suunnattomien haasteiden edessä yritysten ja yh-teiskuntien tulisi ohjata entistä enem-män panostuksia työntekijöiden terveyteen.

Kolmanneksi työntekijöiden ter-veys pitää huomioida kaikilla sosiaali-turvan alueilla. Työntekijöiden ter-veyteen investoitavia innovatiivisia ehkäisytöimiä pitää kehittää ja toteut-taa laajalti eri sosiaaliturvan alueilla sekä yritysten ja muiden sosiaalitur-van toimijoiden yhteistyötä tulee tiiv-istää.

Neljänneksi työntekijöiden terveys täytyy koskea kaikkia työntekijöitä. Kaikilla heillä pitää olla oikeus tervey-denhuoltoon oman terveytensä suo-jelemiseksi – erityisesti myös niiden, jotka työskentelevät epävirallisessa

taloudessa, pien- ja mikroyrityksissä tai työllistävät itse itsensä, pitää päästä kattavasti mukaan ennalta ehkäiseviin terveysohjelmiin.

Viidenneksi työntekijöiden tervey-den edistäminen vaatii yhteistyötä ja innovaatioita. Vain muutoksen ja in-novaatioiden kautta sosiaaliturva voi kohdata globalisaation haasteet ja tukea sosiaalista oikeudenmukaisuut-ta sekä tasa-arvoista taloudellista ke-hitystä. Sosiaaliturvan täytyy olla dynaamista, integroivaa ja kannustavaa – juuri sitä, mikä on ISSAn uuden dynaamisen sosiaaliturvan strategi-sen vision ytimessä.

ISSA ei säästä voimiaan panos-taessaan yhteistyöhön sosiaaliturva-alan jäsenjärjestöjensä kanssa samoin kuin muiden kansainvälisten järjes-töjen kanssa, jotta pystyisimme teke-mään maailman työpaikat turvallisem-miksi ja terveellisemmiksi niille miljoonille ihmisille, jotka nyt vaarantavat elämänsä vain sen vuoksi, että tekevät työtä.

*Hans-Horst Konkolewsky
ISSAn pääsihteeri*

Kuva: David Ewing

Riskialtista työtä puhelinkeskuksissa

Miljoonat ihmiset ympäri maailmaa hankkivat elantonsa vastailemalla puhelimeen mitä erilaisimmista asioista, kun yritykset ja yhteisöt ulkoistavat maailmanlaajuisesti asiakastietopalvelujaan. Brittitoimittaja Ander Bibby kävi tutkailemassa tämän kasvavan alan terveys- ja turvallisuusuhkia entisellä hiilikaivosalueella Yorkshirissa, Britanniassa.

Yorkshire tunnetaan yhtenä Englannin kauneimpana alueena, mutta Dearnen laakson pikkukaupunkia ei normaalisti nähdä turisteille tarkoitetuissa oppaissa. Työväenluokan yhteisöt täällä tekivät sukupolvien ajan vaarallista työtä rikastaessaan hiiltä laajoista hiilikerrostumista. 1800-luvun puolivälissä hiilikaivosten vaarat kulkeutuivat koteihin hirveällä tavalla, kun maanalainen räjähdys läheisessä hiilikaivoksessa tappoi 189 miestä ja poikaa.

Kaivostoiminta on nyt kadonnut Dearnen laaksosta. Tilalle on tullut aivan uuden ammattikunnan keskus. Entiselle hiilikaivosalueelle on noussut upouusi asiakastietopalvelukeskus, niin sanottu call center, jossa miehet ja naiset vastailevat asiakkaiden pankkiasioita, sähkölaskua tai postimyynnitilauksia koskeviin kyselyihin.

Nämä call centerit ovat viime vuosien räjähdysmäisesti kasvanut ilmiö. Jo nyt monet miljoonat ihmiset eri puolilla maailmaa hankkivat elantonsa näissä yrityksissä. He käsittelevät puhelinsoittoja, jotka ohjautuvat heille automaattisesti aina kun he nostavat kuulokkeen korvilleen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa näissä asiakastietopalvelukeskuksissa työskentelee jo 3,7 prosenttia työväestöstä.

Verrattuna likaiseen ja vaaralliseen hiilikaivostyöhön maan alla Dearnen laakson kaltaiset call centerit ovat turvallisen työn taivaita. Mutta myös täällä puhtaassa ja nykyaikaisessa työpajassa on merkittäviä työturvallisuus-

ja terveysongelmia. Uusi teknologia on poistanut monia entisaikojen vaarallisia työtehtäviä, mutta samalla se on tuonut mukanaan uusia riskejä ihmisten terveydelle.

Asiakastietopalvelukeskusten tulo on paljastanut uudenlaisen syndrooman, joka tunnetaan niin sanottuna akustisena sokkina. Ensimmäisen kerran asiasta alettiin puhua 1990-luvun alussa, jolloin Tanskassa tietoliikenneliitto kertoi henkilökunnan kärsineen kuulokkeiden läpi tulevista voimakkaista äänistä. Liiton mukaan äänet olivat tulleet äkillisesti ja varoitamatta, mutta kukaan ei tuntunut pystyvän jäljittämään tarkkaan, mikä äänen oli aiheuttanut.

Britanniassa sattui samanlainen tapaus vuonna 1991. Tuolloin telealan työntekijäliitto ensimmäisen kerran kehotti juristejaan tutkimaan kahta puhelinoperaattoreille sattunutta ilmeistä vahinkotapausta. Ensimmäisessä tapauksessa liittoon oli tehty yli 100 valitusta akustisesta sokista, joista liiton mukaan oli aiheutunut työntekijöille kaikkiaan miljoonan punnan vahingot. Vuonna 1999 Britannian ammattiliittojen kongressi avusti Britannian kuninkaallisen kuulonhuoltoliiton tutkimusta, jossa havaittiin, että yli neljännes asiakastietokeskusten työntekijöistä raportoi saaneensa äkkinäisiä äänekkäitä äänipulsseja, ja että 39 prosenttia pelkäsi kuulonsa vahingoittuneen.

Toisella puolella maailmaa samanlaisia ongelmia on ilmennyt Aust-

raliassa. Maaliskuussa 2006 yhteensä 15 call centerin työntekijää oli loukkaantunut akustisen sokin seurauksena. Lehtitietojen mukaan sokin oli aiheuttanut voimakas sähköimpulssi. Yksi työntekijä oli kannettu paareilla ulos rakennuksesta ja viety sairaalaan, ja muut olivat valittaneet huimausta, tunnottomuutta ja korvien soimista.

Ongelmaa epäiltiin

Aluksi koko akustiseen sokkiin suh-tauduttiin epäillen, koska vaikutti siltä, että keskuksissa käytetyt kuulokkeet näyttivät tasoittavan asianmukaisesti tulevien puhelujen äänen voimakkuus-tasoja. Oli hämmennystä siitä, mistä tässä oli oikein kysymys, johtuiko oire äänen voimakkuudesta vai äkkinäisyydestä. Lopulta kysymys oli todistamisen ongelmasta. Kärsineillä kun ei ollut näkyviä fyysisiä vammoja.

Myöhemmissä tutkimuksissa ongelman syyt ovat tulleet selvemmin esille. Ensimmäinen aiheesta järjestetty seminaari pidettiin Australiassa syyskuussa 2001 ja toinen Skotlannissa marraskuussa 2006. Jälkimmäinen toteutettiin Britannian työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen yhdessä käynnistämän Akustisen turvallisuusohjelman aloitteesta. Kyseinen turvallisuusohjelma pyrkii selvittämään ääniperäisiä sairauksia toimistoympäristössä ja koska sillä on sekä Britannian hallituksen, että työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen tuki, se on saanut lämpimän vastaanoton myös Asiakkaiden tietopalvelukeskusten työntekijä-

järjestöjen Euroopan yhteenliittymässä.

Akustisen turvallisuusohjelman tutkimuksissa on myös ensimmäistä kertaa yritetty määrittää syndroomaa. Tutkijoiden mukaan se on "ei-toivottu (haitallinen) reaktio akustiseen tapahtumaan ja johtaa auditoristen funktioiden muutokseen". Akustinen tapahtuma vuorostaan on "äkinäinen, odottamaton äänitapahtuma, joka saapuu äänekkäänä puhelimen tai kuulokkeen kautta". Merkittävä tekijä on äänen odottamattomuus, ei vain voimakkuus.

Stressiä call centreissä

Akustinen sokki on yksi asiakastietopalvelukeskuksissa työskentelevillä havaittu työturvallisuus- ja terveysriski. Toinen on hitaasti kehittyvä äänen menettämisen riski, joka asiantuntijoiden mukaan voitaisiin välttää toimiston asianmukaisella ilmastoinnilla. Kolmas on infektioiden riski, jos samoja kuulokkeita käyttää useampi henkilö.

Asiakastietopalvelukeskusten työntekijät ovat myös samassa tilanteessa kuin kaikki muutkin, jotka työskentelevät tietokoneen näyttöpäätteen ja näppäimistön kanssa. Heillä on riski saada lihasten ja luuston sekä silmien rasitusvammoja. Näihin yleensä suositellaan ratkaisuksi muun muassa hyvää ergonomista suunnittelua ja säännöllisiä venyttelytaukoja.

Ehkä suurin terveysriski kaikille call centereiden työntekijöille on kuitenkin stressi. Se on aihe, josta viime vuosina on laajasti keskusteltu. Ranskalainen työturvallisuuden tutkimusinstituutti INRS on muun muassa todennut, että stressiä kasvattaa sekä keskustusten työympäristöjen tiukka kontrolli että etenemismahdollisuuksien puuttuminen, minkä seurauksena poissaolot ja työntekijöiden vaihtuvuus ovat lisääntyneet. INRS:n mukaan ennakkoon laadittujen käsikirjoitusten käyttö (sanamuodot, joita työntekijöiden on pakko käyttää puhuessaan asiakkaille) saattaa lisätä paineita.

Call centereitä on pidetty valkokaulusvastineina autojen kokoomalinjoille, ja varmasti kontrollin aste työpäivän käytön suhteen onkin hyvin samantapainen. Automaattinen puhelujen jakoteknologia säätelee työntekijöiden rytmiä, mikä on aivan uusi ilmiö toimistotyöntekijöille. Puhelut välitetään pääsääntöisesti automaattisesti puhelujen vas-

taantajille aina heti kun systeemi havaitsee heidän olevan vapaita. Paine voi olla erityisen kova ympäristöissä, joissa kullekin työntekijälle asetetut myyntitavoitteet on saavutettava ja joissa henkilökuntaa rangaistaan, jos puhelut kestävät pidempään kuin mitä tavoiteajaksi on määritetty.

Työntekijät mukaan suunnitteluun

Ranskan hallitus rahoitti äskettäin tutkimushanketta, jossa selvitettiin Lyonin alueella toimivien yli 2 000 puhelujenkäsittelijän fyysistä ja henkistä terveyttä. Raportissaan, joka julkaisiin viime vuonna, tutkijat kertoivat havainneensa tutkimuksissa työntekijöissä jonkin verran lihas- ja luusto-ongelmia, mutta erityisen paljon stressi-ongelmia. Tutkimuksen mukaan 36 prosenttia työntekijöistä kärsi keskitason tai korkean tason stressistä. Keskisuuret asiakastietokeskukset, joissa työskentelee 50 – 200 henkilöä, näyttivät olevan muita merkittävästi stressialttiimpia työpaikkoja.

Tutkijat myönsivät, että jotkut tiettyä työskentely-ympäristön piirteet olivat luontaisia asiakastietopalvelukeskuksille, mutta he myös olivat sitä mieltä että näihin piirteisiin voidaan vaikuttaa, esimerkiksi ottamalla työntekijät enemmän mukaan työn rakenteen suunnitteluun ja poistamalla aikarajoitteet yksittäisiltä puheluilta.

Työperäistä stressiä on pidetty yhtenä keskeisimmistä tämän vuosituhannen ammatillisista terveyskysymyksistä ja se on myös yksi niistä, joista on menestyksellisesti neuvoteltu Euroopan sosiaalisen vuoropuhelun yhteydessä Euroopan unionissa. Vuonna 2004 Euroopan työnantajien järjestö ja Euroopan ammattiliittojen konfедераatio allekirjoittivat puitesopimuksen, jossa perätään toimenpiteisiin ryhtymistä työperäisen stressin poistamiseksi. "Stressin vähentäminen työssä voi johtaa suurem-

paan tehokkuuteen ja parantuneeseen työterveyteen ja turvallisuuteen, mistä on taloudellisia ja sosiaalisia etuja yrityksille, työntekijöille ja yhteisölle kokonaisuudessaan", sopimustekstissä todetaan.

Sopimus on tarkoitus kattaa kaikki työtilanteet, mutta se näyttää erityisen ajankohtaiselta sellaisiin työympäristöihin kuin mitä asiakastietopalvelukeskukset ovat, jotka ovat riippuvaisia uudenlaisen teknologian hyödyntämisestä. Siinä todetaan muun muassa, että "työperäisen stressiongelman havaitseminen voi sisältää faktatekijöiden kuten työorganisaation ja työprosessien (työaikajärjestelyt, autonomian aste, työntekijöiden taitojen ja työvaatimusten yhteensovittaminen, työmäärä jne.), työolosuhteiden ja ympäristön (altistuminen hyväksikäytölle, melu, kuumuus, vaaralliset aineet, jne.), tiedonvaihdon (epävarmuus siitä, mitä työssä odotetaan, työllisyysnäkömystä tai tulevista muutoksista jne.) ja yksilökohtaisten tekijöiden (henkiset ja sosiaaliset paineet, tunne kyvyttömyydestä selviytyä, koettu tuen puute jne.) analysointia".

Kaivosmiehillä hiilikaivoksissa Yorkshiren Dearnin laaksossa oli tapana pitää kanarialintuja mukanaan tunnistamassa, josko metaanikaasua oli kerääntymässä kaivoskäytäviin. Tänä päivänä meillä on työssä muita terveysriskejä ja toisia tapoja taistella niitä vastaan, mutta kun on kyse stressistä, niin ehkä kanarialintu tai kaksi työpaikalla saattaisi helpottaa paineita. Kuvaannollisesti puhuen tietenkkin.

Andrew Bibby

Uusia näkökulmia taistelussa aidsia vastaan työpaikoilla

Suurin osa maailman arviolta noin 33,2 miljoonasta hiv-tartunnan saaneesta on työikäistä väestöä, joiden ammattitaitoa ja kokemusta paikallisilla talouksilla ei olisi varaa menettää. Aiemmin tänä vuonna ILO julkaisi toisen aidsin vaikutuksia työelämässä kartoittaneen raporttinsa, jossa se perää uudenlaista strategista otetta yrityksissä tehtävään aidsin vastaiseen työhön. Raporttiin on kirjattu myös joukko tapauksia, joissa aidsinvastaista työtä on yrityksissä tehty menestyksellisesti eri puolilla maailmaa.

Kuva: M. Crozet/ILO

Accran slummialueella Odawnassa sijaitsee yksi Ghanan suurimmista autokorjaamoyhteisöistä, jossa tuhannet autokorjaajat kirjaimellisesti elävät ja tekevät työtä pienten yrityksen labyrintissa työllistäen suuren joukon nuoria oppipoikia. Samalla he antavat työtä laajalle joukolle muita pienyrittäjiä, jotka toimittavat heille ruokaa ja muita tarvittavia palveluja.

Yrityksissä ollaan yhä enemmän huolissaan hiv-epidemian työntekijöille aiheutuvista vaaroista. Alueella kiertää huumekauppiaita ja kaupallisen seksin tarjoavia ja alkoholia on helposti saatavilla. Useimmat korjaamoilla työskentelevät ovat köyhiä ja elävät kaukana perheistään.

– Kun ensimmäisen kerran kuullimme aidsista, me todella uskoimme, että tässä on hirviö, joka tulee nielaisemaan meidät. Ylivoimaisesti suurin osa työväestöstämme on nuoria ja sen vuoksi pelkäsimme, että juuri heillä on suurin riski saada hiv-tartunnan. Tietoa ja koulutusta aidsin vaaroista ei meillä ollut, ja sitä jäsenemme olisi kipeästi tarvinnut, Ghanan autokorjaamoyhdistyksen Accran aluejohtaja **Alhaji Dakpo** kertoo.

Odawnan autokorjaamojen yhdistys on tehnyt yhteistyötä ILO:n aidsin vastaisen työn ohjelman SHARE:n kanssa. Hanke käynnistyi vuonna 2004, jolloin kartoitettiin korjaamoilla työskentelevien tietämystä aidsista. Tutkimus vahvisti, ettei työntekijöillä juuri ollut tietoa aidsia aiheuttavasta hi-viruksesta ja sen tartuntamuodoista.

ILO:n kehotuksesta kansallinen autokorjaamojen yhdistys valitsi 50 vertaiskouluttajaa, jotka osallistui-

vat intensiiviseen aids-koulutukseen. Osallistumisen varmistamiseksi työntekijöille maksettiin tukea, joka kattoi heidän tulonmenetyksensä koulutuksen aikana.

Näiden kouluttajien muodostamia tukipisteitä ja verkostoja toimii jo nyt 36 autokorjaamoalueella eri puolilla maata. Ne jakavat aids-tietoa autokorjaajien lisäksi myös muille alueella toimiville pienyrittäjille kuten ruoka-kauppiaille.

Tärkein tavoite on herättää työntekijät tiedostamaan se, että runsas alkoholi ja monet tilapäiset seksisuhteet lisäävät hiv-tartunnan vaaraa. Vertaiskouluttajat ovat tähän mennessä tavoittaneet jo noin 2 000 työntekijää. He työskentelevät aikaisin aamulla ja iltaisin, jolloin ihmisillä on enemmän aikaa puhua ja kuunnella.

Ghanan autokorjaamojen yhdistyksen pääsihteeri **John K. Nimo** myöntää, että aiemmin tuskin kukaan uskalsi edes nostaa kysymystä turvaseksistä, kondomien käytöstä tai työntekijöiden testauksesta, koska se koettiin nolona.

– Uskomme, että ILO:n ohjelma on nostanut ihmisten tietoisuutta tähän liittyvistä riskeistä ja nyt ihmiset tietävät, että heidän täytyy huolehtia toisistaan, hän toteaa.

Nuoret naiset aids-koulutuksessa Kambotsassa

Kaksikymmentäyksivuotias **Huong Buthy** päätti lähteä pääkaupunkiin Phnom Penhiin töihin, kun ei löytänyt työtä kotinsa lähetyiltä Kambotsan maaseudulla. Hän oli kyllä kuullut aidsista, mutta luuli, että se oli jotain, jonka ”pahat ihmiset” saivat, eikä se ollut hänen ongelmansa.

Kambotsassa kirjattiin ensimmäinen hiv-tartuntatapaus vuonna 1991. Sen jälkeen maassa on kuollut aidsiin 94 000 ihmistä. Lähes puolet uusista tartuntatapauksista on naimisissa olevia naisia.

Huong Buthy sai töitä Kambotsan kasvavassa vaateteollisuudessa, joka alkoi nopeasti laajeta 1990-luvun puolivälissä ja työllistää nyt arviolta 280 000 työntekijää yli 200 tehtaassa. Yksi viidestä Kambotsan naisesta iältään 18 – 24-vuotiasta työskentelee vaatetehtaassa. Useimmat heistä ovat muuttaneet maalta, ja elävät nyt kaukana perheistään ja yhteisöistään. Lisätulojen toivossa jotkut tekevät toista työtä karaokebaareissa ja ravintoloissa.

Nykyisin jokainen vaatetehtaasta töitä hakeva joutuu käymään ensin valtion terveysklinikalla lääkärintarkastuksessa. Maan sosiaali- ja terveysviranomaiset päättivät äskettäin, että samalla näille lääkärintarkastukseen pääsyä odottaville naisille voitaisiin jakaa tietoa aidsista. Pari ministeriön kouluttajaa vierailee keskuksissa kahdesta kolmeen kertaan viikossa tarjoamassa tietoa ja neuvoja hiv-tartuntojen ehkäisyssä.

Kambotsan viranomaiset saavat tukea ILO:n aidsin vastaiselta ohjelmalta, joka käynnisti hankkeen pääkaupungissa Phnom Phenissä ja Siem Reapin maakunnassa. Vaateteollisuudessa työskentelevien lisäksi hankkeen kohteena ovat pimeillä rakennusmarkkinoilla työskentelevät miehet, jotka usein viettävät pitkiä aikoja tilapäismajoituksissa kaukana kotoaan. ■

Työkonferenssi peräsi sosiaalista oikeudenmukaisuutta globalisaatioon

ILO:n yleissopimusten soveltamisen seuranta, ILO:n kapasiteetin vahvistaminen, maaseudun työllisyys sekä osaamisen yhteydet parempaan tuottavuuteen olivat pääteemoina tänä vuonna ILO:n vuosittain kokoontuvassa Kansainvälisen työkonferenssissa, joka pidettiin Genevessä, Sveitsissä 28.5. – 13.6.2008.

ILO:n kapasiteetin vahvistamiseksi konferenssi hyväksyi julistuksen, jossa ILO:ta ja sen kolmikantakumppaneilta vaaditaan tehokkaampaa otetta kansainvälisen talouskehityksen ohjaamiseksi kohti oikeudenmukaisempaa ja avoimempaa globalisaatiota osana järjestön ihmisarvoisen työn toimintaohjelmaa.

Julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta on ILO:n historiassa kolmas työelämän pelisääntöjä ohjaava asiakirja, joka on hyväksytty sitten järjestön perustamisen vuonna 1919. Se on jatkoa vuonna 1944 annetulle Philadelphian julistukselle ja vuonna 1998 hyväksytylle työelämän peruseriaatteita ja -oikeuksia koskevalle julistukselle.

ILO:n perustehtävä on toimillaan edistää sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista työelämässä, mikä nyt uudessa sopimuksessa vahvistetaan. Julistus myös varmistaa sen,

että ILO:n ihmisarvoisen työn toiminta-ohjelmasta muodostuu keskeinen poliittinen ja toiminnallinen väline, joka palvelee tehokkaasti järjestön jäseniä. Julistuksella halutaan edistää tuottavaa työntekoa, kaikille kattavaa sosiaaliturvaa, työelämän perusoikeuksia sekä työmarkkinavuoropuhelua. Näin se nojaa ILO:n ihmisarvoisen työn toimintaohjelman neljään keskeiseen peruspilariin.

Sopimusteksti on luettavissa ILO:n kotisivuilla osoitteessa www.ilo.org. Suomen ILO-neuvottelukunta julkaisee julistustekstin myöhemmin suomeksi.

Työtä maaseudun köyhille

Maaseudun köyhyyttä ja sen poistamista konferenssissa pohti erityiskomitea, jonka tehtävänä oli kartoittaa kehitysmaiden maaseudun työmarkkinatilannetta ja sen erityispiirteitä, sekä laatia strategia ja toimintasuunnitelma ihmisarvoisen työn edistämiseksi maaseutualueilla. Komitean työ liittyi laajemmin äärimmäisen köyhyyden kitkemiseen ja maaseudun köyhyyden erityispiirteiden ottamiseen osaksi maakohtaisia köyhyydenvähentämisstrategioita.

Komitea katsoi, että maaseudun

työllisyysstrategioiden integrointi osaksi kansallista työllisyyspolitiikkaa on yhä puutteellista. Työ- ja köyhyysohjelmien ratkaisemiseksi komitea edellytti läpinäkyvää ja toimivaa hallintoa.

Komitea työsti raporttinsa lisäksi kaksi päätöslauselmaa, jotka käsittelevät ruokakriisiä sekä maaseudun työllisyyden edistämistä ja köyhyyden vähentämistä.

Elinikäistä oppimista

Osaamisen yhteyksiä parempaan tuottavuuteen pohtinut komitea puolestaan käsittelee teemoja, jotka ovat ajankohtaisia myös Suomessa: investointi työntekijöihin, teknologiaan, tutkimukseen ja tuotekehitykseen, henkilöstö- ja palkkapolitiikkaan mukaan lukien reilu hyödyn jakaminen ja luovat edellytykset hyvin toimiville työpaikoille.

Komitean mukaan elinikäisen oppimisen tuli perustua eri osapuolten jaettuun sitoutumiseen.

– Työntekijä- ja työnantajapuoli ovat tärkeässä asemassa luodessaan sitoutumista osaamisen kehittämiseen ja tulosten oikeudenmukaiseen jakoon, komitea totesi loppuraportissaan. ■

Työministeri Tarja Cronberg

Kansainvälinen työnjako luo uusia voittajia ja häviäjiä

Kansainvälinen työnjako luo työelämäänsä uusia voittajia ja häviäjiä. Sen vaikutukset näkyvät kaikkialla, niin työpaikoilla kuin läpi yhteiskunnan. Sen seurauksena yritykset keskittyvät ja tulevat yhä kansainvälisemmäksi. Työpaikat muuttavat maasta toiseen.

Näin arveli työministeri **Tarja Cronberg** Suomen puheenvuorossaan Kansainvälisessä työkonferenssissa Genevessä 11. kesäkuuta. Cronberg totesi, että epävarmuus tulevaisuudesta huolettaa myös suomalaisia

työntekijöitä.

Cronbergin mukaan yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus vaikuttavat myönteisesti työoloihin sekä taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Niiden hyvä toimiminen luo myös luottamusta työntekijöiden mielissä.

– Globalisaatio itsessään ei ole ratkaisu köyhyyteen ja eriarvoisuuteen liittyviin ongelmiin. Mutta se luo mahdollisuuksia ohjata kehitystä kestävämpään suuntaan, kehityksen sosiaaliset, taloudelliset ja ym-

päristöolottuvuudet mukaan lukien. Jotta tämä mahdollisuus voidaan hyödyntää, pitää globalisaation hallintaa parantaa.

Suomen työministeri piti tärkeänä valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyötä sekä yhdenmukaisia ohjelmia, joissa talouspolitiikka yhdistyy sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaan.

– Onnistuminen edellyttää ILO:n jäsenmaiden vankkaa sitoutumista. Kysymykseni kuuluu: onko meillä muuta vaihtoehtoa, Cronberg totesi. ■

Työn maailma uutisotsikoissa

Uutta yhteistyötä työturvallisuuden parantamiseksi

Soulissa, Etelä-Koreassa kesä-heinäkuun vaihteessa koontunut työturvallisuutta ja työterveyttä käsitellyt 18. maailmankongressi peräsi uutta maailmanlaajuista yhteistyötä parantamaan työturvallisuutta. Korkean tason konferenssi, johon otti osaa hallitusten, kansainvälisten järjestöjen ja muiden sosiaaliturvan alalla toimivien organisaation edustajia sekä työnantajien ja työntekijäjärjestöjen edustajia, hyväksyi julistuksen, jossa vaaditaan kolmikantaista yhteistyötä työtapaturmien ja työperäisten sairauksien ehkäisemiseen maailmanlaajuisesti.

Konferenssia puhuttivat erityisesti globalisaation vaikutukset, työvoiman kansainvälinen liikkuvuus ja tuottavuuden lisäämisvaatimukset, jotka kaikki tuovat uusia haasteita työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle. Yhtä mieltä oltiin siitä, että panostus työntekijöiden turvallisuuskoulutukseen, onnettomuuksien ja sairauksien ennalta

Kuva: KOSHA

ehkäisyyn ja parempiin työoloihin on yrityksen kannalta taloudellisesti järkevää toimintaa. ■

Tasa-arvo ihmisarvoisen työn keskiöön

ILO käynnisti kesällä vuoden kestävänsä kansainvälisen kampanjan, jonka avulla se yrittää nostaa tasa-arvokysymykset keskeiseen osaan eri maissa toteutettavissa ihmisarvoisen työn toimintaohjelmissa. Kampanja keskittyy 12 erilaiseen ihmisarvoisen työn teemaan, joiden kunkin kohdalla pohditaan sitä,

miten erilaiset työelämän kysymykset saattavat vaikuttaa eri tavoin miehiin ja naisiin – erityisesti silloin kun puhutaan oikeudesta osallistua työelämään, turvalliseen työhön ja sosiaaliseen vuoropuheluun.

– Vaikka tasa-arvon toteutumisessa maailmanlaajuisesti onkin otettu edistysaskeleita, vielä on paljon tekemistä. Lisäämällä tietoisuutta ja ymmärrystä tasa-arvokysymysten tärkeydestä, me voimme aktiivisesti tukea ihmisarvoisen työn toteutumista kaikille naisille ja miehille, ILO:n pääsihteeri **Juan Somavia** totesi kampanjaa käynnistäessään.

Lisätietoa kampanjasta voi lukea ILO:n verkkosivuilta osoitteesta <http://www.ilo.org/gender/Events/Campaigns2008-2009--en/index.htm> ■

Maataloustyöstä verkossa

ILO ja YK:n maatalousjärjestö FAO ovat avanneet internetiin yhteiset kotisivut, joissa järjestöt kertovat yhteisistä hankkeistaan ihmisarvoisen työn edistämiseksi maataloudessa. Sivusto "Food, Agriculture and Decent Work" kuvaa järjestöjen yhteistyötä 10 maatalouteen liittyvän työn maailman eri osa-alueella. Näitä ovat ihmisarvoisen työllisyys, lapsityö, nuorten työllistäminen, osuustoimin-

ta, pien- ja keskisuuri yritystoiminta, maaseudun työntekijät, työturvallisuus ja työterveys, kriisien hallinta, maanviljelys, kalastus ja metsänhoito sekä tilastointi.

Sivustolla on myös runsaasti linkkejä muihin aihepiiriin sivustoihin.

Yhteistyösivusto löytyy osoitteesta www.fao-ilo.org ■

Tuvalusta ILO:n 182. jäsenvaltio

Tyynellä merellä sijaitsevasta saarivaltiosta Tuvalusta tuli ILO:n 182. jäsenvaltio toukokuun lopulla, kun maan pää- ja ulkoministeri **Apisai Ielemia** lähetti ILOlle virallisen ilmoituksen, jossa vakuutettiin, että maa tulee hyväksymään

ILO:n peruskirjan velvoitteet.

Jäsenyys tuli voimaan 27. toukokuuta.

YK:n jäsen Tuvalu on ollut 5. syyskuuta 2000 lähtien. ■